

Individualūs tyrimai ir dalijimasis jais. Pedagoginių problemų sprendimas plėtojant kolegialumą

Janet C. Richards

Kaip mokytojų mokytojai galėtų supažindinti savo mokinius su mokymo mokykloje praktika? Kaip mokytojui, kuris su mokiniais klasėje dirba vienas, rasti suaugusį kolegą, su kuriuo galėtų pasidalyti rūpesčiais ir dvejonėmis? Atsakyti į abu šiuos klausimus galima paprastai – rašykite asmeninius tyrimus ir dalykitės jais. Individualūs tyrimai – tai „glausti įdomūs pasakojimai, kurių ilgis – nuo vieno iki trisdešimties puslapių. Paprastai jie rašomi pirmuoju asmeniu ir apibūdina autentiškas situacijas, sprendimus, problemas ir sunkumus, su kuriais nuolat susiduria mokytojai ir dėstantys pedagogai“ (Sykes, 1992, p. ix).

Visiems kyla sunkumų mokant. Geri mokytojai savo darbą apmąsto ir mėgina problemas įveikti aktyviai ieškodami sprendimo. Pastaraisiais metais įvairių šalių mokytojai pripažįsta, kad rašyti individualius tyrimus ir dalytis jais – vienas iš būdų tirti ir spręsti savus mokymo klausimus. „Individualūs tyrimai yra naudingi juos rašantiems, nes ragina apmąstyti savo praktiką ir nagrinėti darbą“, – rašo Lee Shulmanas, vienas iš mokymo apmąstymo teorijos pradininkų (Shulman, 1992, p. 9).

Kad geriau suprastute, kaip šį metodą taikyti, atidžiai perskaitykite būsimų mokytojų mokytojos iš Jungtinių Valstijų individualų tyrimą.

Pagaliau pavyko

Individualus meno poveikio tyrimas

Janice Clark

Vargšui Charlesui nesisekė nė viena kalbos veikla, kurios ėmiausi šį semestrą. Jis šeštokas, kuriam sunkiai einasi skaityti ir rašyti. Semestru bėgant, mačiau vis blėstantį Charleso entuziazmą ir jaučiausi lyg pati būčiau dėl to kalta. Paskyriau jį į porą su gerai besimokančiu draugu, bet atrodė, kad jau per vėlu. Charlesas nebesistengė ir pradėjo blogai elgtis.

Kovo pabaigoje ėmėme rengti vaidinimą. Kas galėjo pamanyti, kad menas padarys mokiniui tokią teigiamą įtaką? Pirmiausia nusprendėme kiek laiko parepetuoti ir parodyti vaidinimą netoliese esančios pradinės mokyklos mokiniams. Paskui nubalsavome, kad reikia padaryti kvietimus, sukurti kostiumus ir pasinaudoti mokyklos scena bei mikrofonu. Ir tada, norėdami pasidalyti vaidmenis, iš skrybėlės išsitraukėme veikėjų vardus. Kai atėjo Charleso eilė, jis susižavėjęs tarė: „Aš būsiu didelis blogas vilkas!“

Ėjo savaitės, mes vis repetavome ir repetavome. Vieną dieną Charlesas sustabdė mane salėje: „Ponia Clark, aš galvoju apie savąjį vilko vaidmenį. Ar negalėčiau kai ko savo žodžiuose pakeisti, kad būtų lengviau prisiminti?“ „Žinoma, kad gali“, – atsakiau. Praeitą antradienį atėjau į mokyklos salę baigti rengti su grupe vaidinimo. Ten buvo Charlesas su vilko kostiumu ir šypsojosi taip plačiai, kaip dar niekada nebuvau jo regėjusi. Neįprasta buvo jį matyti besišypsantį, ir tai mane sujaudino! Vaiko veide spindėjo pasitikėjimas savimi. Užlipome ant scenos, ir aš taip juo didžiavausi! Jaučiausi taip, tarsi būtų vaidinę mano pačios vaikai. Po paskutinių nusilenkimų stipriai jį apkabinau ir tą minutę suvokiau, kad vaidinimas tapo pirmąja Charleso sėkme mokykloje nuo mūsų pažinties pradžios. Aš jį pažinau. Galėjau lažintis, kad Charlesas išmoks skaityti ir rašyti kurdamas ir režisuodamas pjeses bei vaidindamas jose.

Deja, gali būti ir per vėlu. Nežinau, ar Charlesas, semestro pabaigoje palikęs mano klasę, kada nors dar turės galimybę vaidinti. Be to, jis tikriausiai lankys nepilną

vidurinę mokyklą, kur bus reikalaujama skaityti ir rašyti informatyvius didelės apimties tekstus. Kaip padėti tokiems mokiniams kaip Charlesas?

Dalijimasis individualiu tyrimu su kitais

Parašiusi savo tyrimą „Pagaliau pavyko“, Janice pasidalijo juo su dviem kolegėmis mokytojomis, kurių viena buvo iš Australijos, o kita – iš Suomijos. Toliau pateikiamos jų mintys.

Sveika, Janice,

Jūs turbūt visada prisiminsite Charlesą. Jūsų pasakojimas apie jo susižavėjimą ir dalyvavimą vaidinime labai įdomus. Šis berniukas padėjo Jums suprasti, kad esama įvairiausių būdų raštingumui ugdyti ir kad pats raštingumas būna įvairus – ne vien mokėjimas skaityti ir rašyti.

Charlesas, kaip visi mokiniai, - savitas. Jis yra gyvas įrodymas, jog mokytojui nevalia nusivilti nė vienu mokiniu tik todėl, kad tasai nepateisina jo lūkesčių. Yra daugybė būdų mokytis raštingumo, kaip ir daug raštingumo rūšių. Jūs tikrai puiki mokytoja, nes tiesiog neriatės iš kailio ieškodama, kaip Charlesui padėti. Jūs išmėginote senuosius būdus ir naująjį, kuris, kaip matyti, puikiai pasisekė. Paskyrėte jį į porą su gerai besimokančiu draugu ir apgailestavo te, kad tai nedavė naudos. Kas buvo negerai, juk taip stengėtės? Tiesiog šis būdas tuo metu Charlesui netiko. Pažvelgusi į viską Charleso akimis, būtumėte pamačiusi, kad jam nesinori savo silpnų skaitymo įgūdžių rodyti tiems, iš kurių trokštų sulaukti susižavėjimo. Mokymosi su draugu sistema gera, kai kruopščiai suorganizuota ir abi pusės tam pasirengusios. Tiems, kurie turi stiprų gėdos jausmą, tai nėra stebuklingas vaistas. Šis būdas konkreitiems mokiniams turi labai tiksliai tikti.

Sakote „vargšas Charlesas“ ir šiuo atveju esate teisi. Visus metus mokykloje skaitydamas jis nepatyrė sėkmės. Viena iš priežasčių – kad Charlesą mokę mokytojai nesirėmė literatūra, vaidinimu, muzika ir judesiu kaip sudedamąja mokymo skaityti, rašyti, kalbėti ir klausytis dalimi. Jie neleido Charlesui pasinaudoti šiais įdomiais raštingumo mokančiais būdais. Tik atsitiktinai šeštoje klasėje jis susidūrė su visiškai kitokia nei iki tol galimybe. Daugelis mokytojų suvokia, kad skirtumas tarp kalbos meno ir skaitymo bei rašymo yra dirbtinis, sugalvotas tų, kurių labai ribotas supratimas, kaip mokyti raštingumo. Vaidinime literatūros yra kiek nori! Iš esmės vaidinimas – pripažinta literatūra!

Paskutinėje pastraipoje Jūs vėl susirūpinusi sakote: „Deja, gali būti ir per vėlu“. Gali ir taip atsitikti, bet gal savo naujojoje mokykloje jis sutiks mokytojų, žinančių, jog reikia ieškoti galimybių išmokyti skaityti ir rašyti. Mes, pedagogai, mąstydami apie skaitymą ir kalbą, turime suvokti, kiek daug žanrų ir teksto formų tai apima. Čia ir vaidinimai apie gamtos mokslų ar matematikos tyrimus, ir eilėraščiai apie biologiją ar chemiją. Visai kitu lygiu šie naujieji mokytojai gali supažindinti Charlesą su įvairiomis grafinio išdėstymo (*graphic organizers*) formomis (žr.: www.graphic.org, taip pat žr. analogiško grafinio išdėstymo (*Analogy Graphic Organizers*) aprašymą: Buehl, 2001) ir kitais metodais, kurie padės jam tapti kritiškai mąstančiu skaitytoju ir rašytoju.

Šis pavyzdys iškelia ne tik Jūsų, Janice, suvoktą dalyką. Taip, mokytojai turėtų būti atidūs ir pasirengę padėti, bet jie taip pat turėtų būti profesionalūs. Norint sukaupti įvairiausių metodų atsargą ir prireikus gebėti mokiniui padėti, reikia būti labai apsiskaičiusiems, tartis su kolegomis ir dalyvauti pasitarimuose. Daugelyje profesinių ugdymo žurnalų yra puikių straipsnių apie vaidinimų taikymą mokant. Kiekvienam mokytojui jie – tarsi raštingumo mokymo įvadas. Tokiuose straipsniuose dažnai atsiskleidžia patirtis mokytojų, kurie ieško alternatyvių raštingumo formų ir kaip sudominti mokinius kryptinga pamokos veikla. Manau, kad kai kuriuos jų skaitėte (žr.: McMaster, 1998). Stebiuosi, kad tik šeštoje klasėje mokinys vaidindamas susidomėjo skaitymu. Šį būdą jau seniai reikėjo išbandyti.

Baigdama norėčiau pasakyti, kad mane sujaudino Jūsų rūpestingas požiūris. Sužavėjo ir gebėjimas ugdyti raštingumą pasitelkiant vaidybą, ir pripažinimas, kad šitai padeda visiems mokiniams, o ypač praturtina tuos, kuriems įvaldyti kalbinį raštingumą, t. y. gerai skaityti ir rašyti, sekasi sunkiau.

*Patricia Smith,
Melburno universiteto mokytojų mokytoja,
KMUSR projekto savanorė,
Australija*

Brangioji Janice,

Jums derėtų atšvęsti atlikus tokį puikų darbą. Jūs pripažįstate, kaip svarbu raštingumo pamokas susieti su vaidinimais, ir lavinate savo mokinius kitokiais mokymo bei mokymosi būdais. Pritaikydama vaidybos meną raštingumui ugdyti, padėjote Charlesui pajusti, ką reiškia būti geru mokiniu. Jūs tapsite tikrai puikia pedagoge. Panagrinėkime, kas nutiko Charlesui. Geri mokytojai visada prisėdę savo darbą apmąsto: ir tas pamokas, kurioms nieko negali prikišti, ir tas, kurios ne visai pavyko. Iš savo profesinės patirties galėčiau pateikti daugybę sėkmės ir nesėkmės pavyzdžių, kas man, mokytojai, pavyko gerai ir ką per tuos metus padariau blogai.

Pirmiausia panagrinėkime, kaip Jūs suvokėte, kad yra įvairių raštingumo formų, ir kaip drama (viena iš tų formų) padėjo Charlesui kalbos ir literatūros mokytis naujoviškai ir įdomiai. Šiuo metu Charlesui prastai sekasi skaityti ir rašyti. Jis, šeštos klasės mokinys, matyt, iš tiesų niekada nėra patyręs sėkmės kaip raštingas žmogus, jei raštingumą suvoksime tik kaip gebėjimą skaityti ir rašyti. Dabar žinome, kad raštingumas gali būti įvairus (pavyzdžiui, kompiuterinis raštingumas, muzikinis raštingumas, vaidybos raštingumas, vaizduojamojo meno raštingumas, gebėjimas pamatyti ir pavaizduoti vizualiai ir pan.). Kaip teigia Ten, „išplečiame raštingumo sąvokos supratimą“ (1999, p. 7).

Charlesas, mokydamasis raštingumo, patyrė sėkmę vaidindamas. Vėliau jis tapo motyvuotu mokiniu. Tyrimai rodo, kad kai mokiniai dirba bendraudami tokia forma, kuri leidžia jiems gerai jaustis, labai padidėja jų motyvacija ir aktyvumas (Westreich, 2000). Mano galva, Charlesas buvo linkęs į vaidybos meną, o Jūs šiam išskirtiniam jo gabumui sudarėte galimybę atsiskleisti. Būtent vaidyba leido Charlesui patirti bendraamžių ir mokytojų pripažinimą. O gal jis apdovanotas ir kitais išskirtiniais talentais bei gabumais (žr.: Gardner, 1983; 1993; 2000)? Gal jis galėtų lengvai įvaldyti įvairius kompiuterinės technologijos dalykus? Gal Charlesui padėtų išmokti rašyti tekstų redagavimo programa? O gal jis muzikalus arba pradedantis dailininkas? Mokytojai turėtų mąstyti apie mokinius taip: „...o kas, jeigu“, o ne: „jis nieko nesugeba“.

Sakote, kad suporavote Charlesą su gerai besimokančiu draugu, bet tai nepadėjo. Aš, irgi turiu tokios patirties. Dabar su savo mokiniais aptariu mokymosi poromis motyvus. Paaiškinu, kad dirbsime poromis su mokslo draugais šešias savaites (geri mokiniai ir tie, kuriems reikia kokios nors pagalbos). Visi pasirašome sutartis. Po šešių savaičių susirenkame aptarti ir įvertinti, kas vyksta. Nusprendžiame, ar mokytis su draugu toliau ir sutartį pratęsti, ar ne. Kai kurie mokiniai nori su partneriu dirbti toliau, kiti – ne. Kad ir kokį sprendimą mokiniai priimtų, aš jį visada gerbiu.

Pagaliau panagrinėkime, kur Charlesas yra dabar. Suomijoje nelengva bendradarbiauti su vidurinės ar nepilnos vidurinės mokyklos mokytojais, jeigu dirbi su pradinėmis klasėmis. Išivaizduoju, kad panašiai yra ir Jungtinėse Valstijose. Mokiniai patenka į naują mokyklos aplinką, ir tarp pradinės mokyklos mokytojų bei tų, kurie moko vyresnius mokinius, jokių ryšių nėra. Geras būdas spręsti šią problemą – mokinių aplankai (*student-owned portfolios*). Pereidami iš vieno klasės lygio į kitą bei iš vienos mokyklos į kitą, mokiniai nešasi savo aplankus. Juose – dokumentai, rodantys mokinių pažangą, svarbius įvykius, polinkius ir poreikius.

Ką galėčiau Jums patarti ir sumažinti nerimą dėl Charleso? Stenkitės būti kuo geresnė mokytoja. Padarykite dėl kiekvieno mokinio viską. Studijuokite ir mokykitės. AI, tikiu, kad tapsite puikia įvairiapusio raštingumo mokytoja.

*Anna Sofie Selin,
pradinių klasių mokytoja, Turku (Abas),
Suomija*

Mokytojų nuomonė apie individualius tyrimus ir dalijimąsi jais

Mokytojai, kurie rašo individualius tyrimus ir dalijasi jais su kolegomis, yra susižavėję nauda, gaunama sąmoningai nustatant mokymo problemą, užsirašant dvejonas ir pateikiant mokytojams kolegiskai apsvarstyti galimus sprendimus. Praktikai iš Estijos, Rumunijos ir Jungtinių Valstijų kalba apie tai, kaip svarbu gebėti nustatyti mokymo problemą. Be to, rašydami individualų tyrimą, mokytojai dažnai būna priversti ieškoti galimų problemos sprendimų. Vienas mokytojas šią veiklą apibūdino taip: „Kai problemą aprašau, jau esu pasirengęs pradėti kurti veiksmų planą. Tada mąstau, ar mano planas veiksmingas“.

Individualus tyrimas taip pat skatina profesinį tapatumą. Visi apklaustieji tvirtina, kad dalydamiesi individualiais tyrimais su kitais jie sustiprina savo, kaip profesinės grupės dalies, padėtį... Taip dirbdami mokytojai pajunta, kad jų dėmesys nuolat krypsta į mokinius ir pamokos situacijas. Jie pasijunta atsakingi ir gali spręsti klasės problemas. „Ką padariau gerai?“, „Ką padariau blogai?“, „Ką turėčiau pakeisti?“, „Ką padariau, kad pavyko?“, „Ar nepadariau ko nors bloga?“, „Kaip galėčiau problemą išspręsti?“, „Kuo prisidėjau prie sprendimo?“ - klausia viena mokytoja rašydama.

O štai kiti pastebėjimai: „Kai dalijuosi su kolegomis individualiu tyrimu, jie man siūlo pagalbą: pasakoja apie panašius sunkumus, su kuriais patys susidūrė, ir kaip juos pašalino“, „Kai su kolegomis dalijamės individualiais tyrimais, mes įkvepiame vieni kitus daryti viską, ką galime“ (Richards ir Gipe, 2000).

Individualaus tyrimo gairės

Jūs, mokytojas, noris nuolat profesiskai tobulėti, nusprendėte rašyti individualius tyrimus ir dalytis jais su kolegomis, siekdamas įgyti daugiau kompetencijos ir plėtoti tarp mokytojų kolegialumo bei tarpusavio pagalbos dvasią. Čia pateikiamos gairės gali praversti tiek pradant rašyti individualų tyrimą ir dalytis juo, tiek ir tobulinant tai.

1. Pradžioje nustatykite keletą pavienių ar tarpusavyje susijusių problemų, turinčių įtakos jūsų mokymui ir mokinių išmokimui. Reikia pažymėti, kad ne visi pasakojimai apie mokymą jau yra individualūs tyrimai. Individualus tyrimas – tai ne žavus anekdotas apie tai, kaip, pavyzdžiui, pamiršote klasės raktą arba kaip vidurinės mokyklos mokinys primygtinai norėjo papasakoti sąmojį, kuriame buvo keletas dviprasmybių.

2. Sudarykite probleminių klausimų sąrašą (pavyzdžiui, gal mėginote dirbti bendradarbiavimo metodu, o jūsų mokiniai pernelyg išitriukšmavo; gal vedėte matematikos pamoką, kurioje buvo dirbama „rašymo paskubomis“ metodu, o keturi mokiniai atsisakė dalyvauti).

3. Perskaitykite savo mokymo problemų sąrašą ir pasirinkite vieną, ypač sunkią ir svarbią tiek jums mokant, tiek mokiniams mokantis.

4. Aptarkite ją su dviem kolegomis. Tegul jie ko nors paklausia apie tą dalyką (pavyzdžiui: „Kiek grupėje yra mokinių?“, „Kelintą klasę mokote?“, „Kaip mėginote problemą spręsti?“).

5. Prisiminkite, kad individualaus tyrimo rašymas – tai procesas. Geram rašiniui reikia laiko. Geri rašytojai parašo daug individualaus

tyrimo juodraščių, kol galutinis rezultatas juos patenkina.

6. Pasitelkite parengiamuosius metodus (pavyzdžiui, semantinius žemėlapius, chronologinius aprašymus, „rašymą paskubomis“, mažus piešinėlius, metmenis), padedančius atskleisti ir įvertinti mintis.

7. Pradėkite rašyti trumpai nupasakodami savo darbo aplinkybes (pavyzdžiui, miesto ar kaimo mokykla, trijų berniukų ir vienos mergaitės grupė).

8. Pateikite pakankamai informacijos, bet pabrėžkite tai, kas susiję su jūsų pavyzdyje aprašoma problema.

9. Rašykite neoficialiu tonu.

10. Rašykite pirmuoju asmeniu.

11. Įterpkite gyvų dialogų (pavyzdžiui: „Taigi aš paklausiau Johno: „Ar tu jau pasirengęs nusiraminti ir dalyvauti grupės darbe?“).

12. Parašykite bent du puslapius, palikdami tarp eilučių dviejų intervalų tarpus.

13. Baikite savo pavyzdį proto šturmo metodu, pateikdami kai kuriuos galimus savosios mokymo problemos sprendimus (pavyzdžiui: „Pirmas dalykas, kurį padariau, - apmąščiau, kaip prisidėjau prie problemos. Suvokiau, kad metodą, kurį pateikiau mokiniais, supratau nepakankamai gerai. Todėl mano mintys buvo neaiškios ir nuolat kartojausi. „).

14. Sugalvokite savo tyrimui antraštę. Įsitinkite, ar ji atspindi jūsų darbo esmę.

15. Perskaitykite baigtą kūrinių. Įvertinkite jį skaitytojo, o ne rašytojo požiūriu. Ar pavyzdys turi prasmę? Ar aprašytos svarbiausios tyrimo dalys?

16. Kai jau esate darbu patenkintas, paprašykite vieno ar dviejų kolegų jį perskaityti. Tegul jie pasiūlo, kaip jūsų rašinių pakeisti ir sustiprinti.

17. Supažindinkite su baigtu kūriniu grupę kolegų (pavyzdžiui, fakulteto ar tos pačios klasės lygio mokytojų susirinkime). Tegul jie pasiūlo, kaip išspręsti jūsų mokymo problemą (Richards, rengiama spaudai).

Santrauka

Rašydami individualius tyrimus ir ieškodami atsakymo į juose keliamus klausimus, mokytojai sąmoningai skatinami nustatyti mokymo problemas ir galimus sprendimus. Individualūs tyrimai taip pat verčia mokytojus refleksyviai mąstyti ir ieškoti alternatyvių sprendimo būdų. Individualūs tyrimai kaip analizės priemonė skatina mokytojus profesiskai tobulėti. Be to, dalydamiesi tyrimais, jie padeda vienas kitam profesinėje bendruomenėje. Iškeldami ugdant kylančias dvejonas ir apmąstydami galimus sprendimus, mokytojai plėtoja kolegialumą ir gali jaustis kompetentingais pedagogais, nuolat ieškančiais būdų tobulėti ir augti.

Parašę keletą individualių tyrimų, galbūt panorėsite pasidalyti jais su platesne auditorija. Pagalvokite, ar nevertėtų atsiųsti savo tyrimo elektroniniu paštu šio straipsnio autorei (janetusm@aol.com), kuri jums būtinai atsakytų. Jei labai susidomėjote, galbūt imsitės iniciatyvos kurti interneto puslapį, kur viso pasaulio mokytojai galėtų dalytis savo mokymo rūpesčiais ir sprendimais.

Literatūra

Analogy Graphic Organizers (www.graphic.org) Buehl, D. (2001). *Analogy Graphic Organizer. Classroom strategies for inter active learning* (2nd ed.) (pp. 26-27). Newark, DE: IRA.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: Theory into practice*. New York: Basic Books.

Gardner, H. (2000). Can technology exploit Dur many ways of knowing? In D. Gordon (Ed.), *The digital classroom: How technology is changing the way we teach and learn* (pp. 32-35). Cambridge, MA: The Harvard Educational Letter.

McMaster, J. (1998). "Doing" literature: Using drama to build literacy classrooms: The segue for a few struggling readers. *The Reading Teacher*, 1(7), 574-584.

Richards, J., & Gipe, J. (2000). *Elementary literacy lessons: Cases and commentaries from the field*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Richards, J., Goldberg, M., & McKenna, M. (forthcoming). *Teaching for multiple literacies: K-8 cases and Commentaries*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Shulman, J. (Ed.). (1992). *Case methods in teacher education*. New York: Teachers College Press.

Shulman, L. (1992). Toward a pedagogy of cases. In J. Shulman (Ed.), *Case methods in teacher education* (pp. 1-30). New York: Teachers College Press.

Sykes, G. (1992). Foreword. In J. Shulman (Ed.), *Case methods in teacher education* (pp. vii-ix). New York: Teachers College Press.

T ell, C. (1999, October). Perspectives/Literacy - The pressure is on. *Educational Leadership*, 57(2), 7.

Westreich, J. (2000). High-tech kids: Trailblazers or guinea pigs? In D. Gordon (Ed.), *The digital classroom: How technology is changing the way we teach and learn* (pp. 19-31). Cambridge, MA: Harvard Education Letter.

Autorė dėkoja visiems, padėjusiems parengti šį straipsnį: dr. Patriciai Smith, Melburno universiteto profesorei (Australija), Annai Sofie Selin, pradinųjų klasių mokytojai (Turku, Suomija), Janice'ai Clark, Pietų Misisipės universiteto būsimųjų mokytojų mokytojai.

Janet C. Richards – filosofijos daktarė Pietų Misisipės universiteto kalbos ir raštingumo profesorė KMUSR projekto savanorė.
